

Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirja

Johdanto

Euroopan neuvoston jäsenvaltiot, jotka ovat allekirjoittaneet tämän peruskirjan ja jotka

katsovat, että Euroopan neuvoston päämääränä on luoda läheisempi yhteys sen jäsenvaltioiden välille sellaisten ihanteiden ja periaatteiden turvaamiseksi ja toteuttamiseksi, jotka ovat niiden yhteistä perintöä;

katsovat, että yksi keino tähän päämäärään pääsemiseksi on sopimusten tekeminen hallinnon alalla;

katsovat, että paikallisviranomaiset ovat demokraattisen järjestelmän tärkeimpiä perustoja;

katsovat, että kansalaisten oikeus osallistua julkisten asioiden hoitoon on yksi niistä demokratian periaatteista, jonka kaikki Euroopan neuvoston jäsenvaltiot tunnustavat;

ovat vakuuttuneita siitä, että tätä oikeutta voidaan välittömimmin käyttää juuri paikallistasolla;

ovat vakuuttuneita siitä, että paikallisviranomaiset, joilla on todellista vastuuta, voivat luoda tehokkaan ja kansalaista lähellä olevan hallinnon;

ovat tietoisia siitä, että paikallisen itsehallinnon suojaaminen ja vahvistaminen Euroopan eri maissa edistävät merkittävästi demokratian ja vallan hajauttamisen periaatteille rakentuvan Euroopan muodostamista;

korostavat, että tämä edellyttää sellaisia paikallisviranomaisia, joilla on demokraattisesti valitut päätöksentekovelimet ja laaja itsehallinto tehtäviinsä, niiden hoitamistapoihin ja -keinoihin sekä tehtävien hoitamiseen tarvittaviin voimavaroihin nähden,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Sopimuspuolet sitoutuvat seuraavien artiklojen noudattamiseen tämän peruskirjan 12 artiklassa määrätyllä tavalla ja siinä määrätyssä laajuudessa.

I OSA

2 artikla

Paikallisen itsehallinnon perustuslaillinen ja lainsäädännöllinen perusta

Paikallisen itsehallinnon periaate tunnustetaan kansallisessa lainsäädännössä ja mahdollisuuksien mukaan, perustuslaissa.

3 artikla

Paikallisen itsehallinnon käsite

1. Paikallinen itsehallinto tarkoittaa paikallisviranomaisten oikeutta ja kelpoisuutta säännellä ja hoitaa lain nojalla huomattavaa osaa julkisista asioista omalla vastuullaan ja paikallisen väestön etujen mukaisesti.

2. Tätä oikeutta käyttävät valtuustot tai kokoukset, joiden jäsenet on valittu salaisessa äänestyksessä vapailla välittömillä vaaleilla, yhtäläisen ja yleisen äänioikeuden periaatteen mukaisesti, ja joilla voi olla niille vastuussa olevia toimeenpanevia elimiä. Tämä määräys ei millään tavoin vaikuta kansalaiskokousten tai kansanäänestysten järjestämiseen tai muunlaiseen kansalaisten suoraan osallistumiseen, milloin se on lainsäädännössä sallittu.

4 artikla

Paikallisen itsehallinnon laajuus

1. Paikallisviranomaisten perustavan laatuiset toimivaltuudet ja tehtävät säädetään perustuslaissa tai muussa laissa. Tämä määräys ei kuitenkaan estä toimivaltuuksien ja tehtävien antamista paikallisviranomaisille erityistarkoituksissa lain nojalla.
2. Paikallisviranomaisilla tulee olla lain nojalla harkintavalta aloiteoikeuden käyttämiseen kaikissa sellaisissa kysymyksissä, joita ei ole suljettu niiden toimivallan ulkopuolelle tai annettu muulle viranomaiselle.
3. Julkisista tehtävistä tulee yleensä ensisijaisesti huolehtia kansalaista lähinnä olevien viranomaisten. Annettaessa jokin tehtävä muulle viranomaiselle on otettava huomioon tehtävän laajuus ja luonne sekä tehokkuus- ja taloudellisuusvaatimukset.
4. Paikallisviranomaisten toimivaltuuksien tulee yleensä olla täydellisiä ja rajoittamattomia. Mikään muu viranomainen, keskus- tai aluehallintoviranomainen, ei saa heikentää tai rajoittaa niitä, ellei laissa toisin säädetä.
5. Milloin keskus- tai aluehallintoviranomainen on siirtänyt toimivaltaa paikallisviranomaisille, näille tulee mahdollisuuksien mukaan antaa harkintavalta sovittaa toimivaltansa käyttö paikallisiin olosuhteisiin.
6. Paikallisviranomaisia tulee mahdollisuuksien mukaan kuulla hyvissä ajoin ja asianmukaisella tavalla niihin suoranaisesti liittyviä asioita koskevassa suunnittelussa ja päätöksen teossa.

5 artikla

Paikallisviranomaisten aluerajojen suoja

Paikallisviranomaisten aluerajoja ei saa muuttaa neuvottelematta ensin asianomaisten kuntien kanssa. Kansanäänestyksen käyttäminen on mahdollista, milloin se sallitaan lainsäädännössä.

6 artikla

Paikallisviranomaisten tehtävien hoitamiseksi asianmukaiset hallintorakenteet ja voimavarat

1. Ottaen huomioon lainsäädännön yleisemmät määräykset paikallisviranomaisten on saatava päättää sisäisestä hallintorakenteestaan voidakseen sovittaa sen paikallisiin tarpeisiin ja varmistaakseen tehokkaan hallinnon.
2. Paikallisviranomaisten palveluksessa olevien henkilöiden palvelussuhdetta koskevien säännösten ja määräysten on mahdollistettava pätevän henkilökunnan ottaminen palvelukseen henkilöiden ansioiden ja kelpoisuuden perusteella. Tavoitteeseen pääsemiseksi tulee järjestää asianmukaiset koulutus-, palkkaus- ja urallaetenemismahdollisuudet.

7 artikla

Edellytykset tehtävien hoitamiseksi paikallishallinnossa

1. Paikallisella tasolla luottamustehtäviin valittujen tulee voida vapaasti hoitaa tehtävänsä.
2. Heidän tulee voida saada asianmukainen taloudellinen korvaus toimensa harjoittamisesta aiheutuvista kuluista ja, mikäli mahdollista, korvaus ansion menetyksestä tai palkkio tehdystä työstä sekä vastaava sosiaaliturva.
3. Tehtävät ja toiminta, jotka eivät sovi yhteen paikallisen luottamustoimen hoitamisen kanssa, tulee määritellä lainsäädännössä tai niiden tulee ilmetä keskeisissä oikeusperiaatteissa.

8 artikla

Paikallisviranomaisten toiminnan hallinnollinen valvonta

1. Paikallisviranomaisia voidaan hallinnollisesti valvoa vain niillä määrätyillä tavoilla ja niissä tapauksissa, kuin perustuslaissa tai muussa laissa on säädetty.
2. Paikallisviranomaisten toiminnan hallinnollisella valvonnalla tulee yleensä pyrkiä vain varmistumaan laillisuuden ja perustuslaillisten periaatteiden noudattamisesta. Ylemmät viranomaiset saavat kuitenkin valvoa niiden tehtävien tarkoituksenmukaisuutta, jotka on siirretty paikallisviranomaisille.
3. Paikallisviranomaisten hallinnollisessa valvonnassa on varmistettava, että viranomaisen valvonnan laajuus on sopivassa suhteessa suojeltavien etujen tärkeyteen.

9 artikla

Paikallisviranomaisten taloudelliset voimavarat

1. Paikallisviranomaiset ovat kansallisen talouspolitiikan rajoissa oikeutettuja riittäviin omiin taloudellisiin voimavaroihin, joiden käytöstä ne voivat vapaasti määrätä toimivaltuuksiensa rajoissa.
2. Paikallisviranomaisten taloudellisten voimavarojen tulee olla riittävät suhteessa niihin velvoitteisiin, jotka niille on annettu perustuslaissa ja muussa laissa.
3. Ainakin osan paikallisviranomaisten taloudellisista voimavaroista tulee muodostua paikallisista veroista ja maksuista, joiden suuruudesta niillä on oikeus päättää lain asettamissa rajoissa.
4. Rahoitusjärjestelmien, joihin paikallisviranomaisten voimavarat perustuvat, tulee olla riittävän moninaisia ja joustavia, jotta ne seuraisivat paikallisviranomaisten tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kustannusten todellista kehitystä niin hyvin kuin käytännössä on mahdollista.
5. Taloudellisesti heikompien paikallisviranomaisten suojele edellyttää sellaisten taloudellisten tasoitusmenetelmien tai vastaavien toimien käyttöönottoa, joiden tarkoituksena on mahdollisten rahoituslähteiden ja kustannusten epätasaisen jakautumisen vaikutusten korjaaminen. Nämä menetelmät ja toimet eivät saa kaventaa paikallisviranomaisten harkintavaltaa, jota ne käyttävät toimivaltansa rajoissa.
6. Paikallisviranomaisia tulee kuulla soveliaalla tavalla siitä, kuinka uudet voimavarat jaetaan niille.
7. Mikäli mahdollista, paikallisviranomaisille myönnettäviä taloudellisia tukia ei tule sitoa määrättyjen hankkeiden rahoittamiseen. Taloudellisen tuen myöntäminen ei saa poistaa paikallisviranomaisten periaatteellista harkintavapautta tehdä toimintaansa koskevia päätöksiä toimivaltansa rajoissa.

8. Paikallisviranomaisilla tulee lain asettamissa rajoissa olla mahdollisuus päästä kansallisille pääomamarkkinoille, jotta ne voisivat ottaa lainaa pääomasijoituksiinsa.

10 artikla

Paikallisviranomaisen yhdistymisvapaus

1. Paikallisviranomaisilla on tehtäviään hoitaessaan oikeus harjoittaa yhteistyötä ja lain asettamissa rajoissa muodostaa yhteenliittymiä muiden paikallisviranomaisten kanssa yhteisiä etuja koskevien asioiden hoitamiseksi.
2. Paikallisviranomaisten oikeus kuulua yhdistyksiin yhteisten etujensa turvaamiseksi ja edistämiseksi ja paikallisviranomaisten kansainvälisiin liittoihin tunnustetaan kussakin valtiossa.
3. Paikallisviranomaisilla on oikeus laissa säädetyillä edellytyksillä olla yhteistyössä muiden valtioiden vastaavien viranomaisten kanssa.

11 artikla

Paikallisen itsehallinnon oikeussuoja

Paikallisviranomaisilla tulee olla oikeus ryhtyä oikeudelliseen menettelyyn turvatakseen toimivaltuuksiensa vapaan käyttämisen ja niiden paikallisen itsehallinnon periaatteiden noudattamisen, jotka on vahvistettu perustuslaissa tai kansallisessa lainsäädännössä.

II OSA

Erinäisiä määräyksiä

12 artikla

Velvoitteet

1. Kukin sopimuspuoli katsoo itsensä velvoitetuksi noudattamaan vähintään kahtakymmentä peruskirjan I osan kappaletta, joista ainakin kymmenen on valittava seuraavista kappaleista:

- 2 artikla,
- 3 artikla 1 ja 2 kappale,
- 4 artikla 1, 2 ja 4 kappale,
- 5 artikla,
- 7 artikla 1 kappale,
- 8 artikla 2 kappale,
- 9 artikla 1, 2 ja 3 kappale
- 10 artikla 1 kappale,
- 11 artikla.

2. Tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa kukin sopimusvaltio ilmoittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille tämän artiklan 1 kappaleen määräysten mukaisesti valituista kappaleista.

3. Sopimuspuoli voi milloin tahansa myöhemmin ilmoittaa pääsihteerille, että se katsoo itsensä velvoitetuksi noudattamaan jotain tämän peruskirjan kappaletta, jota se ei vielä ole hyväksynyt tämän artiklan 1 kappaleen ehtojen mukaisesti. Tällaisten myöhemmin tehtyjen velvoitteiden katsotaan muodostavan erottamattoman osan tällaisen ilmoituksen antaneen sopimuspuolen ratifioimis- tai hyväksymistä, ja ne tulevat voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun pääsihteeri on ottanut ilmoituksen vastaan.

13 artikla

Viranomaiset, joihin peruskirjaa sovelletaan

Tässä peruskirjassa olevat paikallisen itsehallinnon periaatteet koskevat kaikkia sopimuspuolen alueella olevien paikallisviranomaisten ryhmiä. Kukin sopimuspuoli voi kuitenkin tallettaessaan ratifioimis- tai hyväksymiskirjansa määrittellä ne paikallis- tai aluehallintoviranomaisten ryhmät, joihin se aikoo rajata peruskirjan soveltamisen tai jotka se aikoo sulkea sen soveltamisalan ulkopuolelle. Se voi myöskin sisällyttää peruskirjan soveltamisalaan muita paikallis- tai aluehallintoviranomaisten ryhmiä Euroopan neuvoston pääsihteerille myöhemmin tehtävällä ilmoituksella.

14 artikla

Tietojen toimittaminen

Kukin sopimuspuoli toimittaa Euroopan neuvoston pääsihteerille kaikki asiaankuuluvat tiedot lainsäädäntö- tai muista toimista, joihin se on ryhtynyt tämän peruskirjan määräysten noudattamiseksi.

III OSA

15 artikla

Allekirjoittaminen, ratifiointi ja voimaantulo

1. Tämä peruskirja on avoinna allekirjoittamista varten Euroopan neuvoston jäsenvaltioille. Se on ratifioitava tai hyväksyttävä. Ratifioimis- ja hyväksymiskirjat talletetaan Euroopan neuvoston pääsihteerin huostaan.

2. Tämä peruskirja tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun neljä Euroopan neuvoston jäsenvaltiota on ilmoittanut velvoittautuvansa noudattamaan peruskirjaa edellisen kappaleen määräysten mukaisesti.

3. Sellaisen jäsenvaltion osalta, joka myöhemmin ilmoittaa velvoittautuvansa noudattamaan peruskirjaa, se tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka seuraa kolmen kuukauden kuluttua ratifioimis- tai hyväksymiskirjan tallettamisesta.

16 artikla

Alueellista soveltamista koskeva lauseke

1. Valtio voi allekirjoittaessaan peruskirjan tai tallettaessaan ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa määrittellä alueen tai alueet, joihin tätä peruskirjaa sovelletaan.

2. Valtio voi milloin hyvänsä myöhemmin Euroopan neuvoston pääsihteerille osoitettavalla selityksellä ulottaa tämän peruskirjan soveltamisen mihin tahansa muuhun, selityksessä määriteltyyn alueeseen. Tällaisen alueen osalta peruskirja tulee voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun pääsihteeri on ottanut selityksen vastaan.

3. Kahden edeltävän kappaleen nojalla tehty selitys voidaan peruuttaa minkä hyvänsä ilmoituksessa määritellyn alueen osalta pääsihteerille osoitettavalla ilmoituksella. Peruutus tulee voimaan kuukauden ensimmäisenä päivänä kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun pääsihteeri on ottanut ilmoituksen vastaan.

17 artikla

Irtisanominen

1. Sopimuspuoli voi irtisanoa tämän peruskirjan milloin hyvänsä viiden vuoden kuluttua siitä, kun peruskirja on tullut sen osalta voimaan. Irtisanomisesta on ilmoitettava Euroopan neuvoston pääsihteerille kuusi kuukautta aikaisemmin. Irtisanominen ei vaikuta peruskirjan voimassaoloon muihin sopimuspuoliin nähden edellyttäen, että sopimuspuolia on aina vähintään neljä.

2. Sopimuspuoli voi edeltävän kappaleen määräysten mukaisesti irtisanoa minkä tahansa hyväksymistään peruskirjan I osan kappaleista edellyttäen, että sopimuspuolta edelleen velvoittavien kappaleiden määrä ja laji ovat 12 artiklan 1 kappaleen määräysten mukaiset. Sopimuspuolen, joka irtisanottuaan jonkin kappaleen ei enää täytä 12 artiklan 1 kappaleen ehtoja, katsotaan irtisanoneen itse peruskirjan.

18 artikla

Ilmoitukset

Euroopan neuvoston pääsihteerin tulee ilmoittaa Euroopan neuvoston jäsenvaltioille:

- a. allekirjoittamisista;
- b. ratifioimis- ja hyväksymiskirjojen tallettamisista;
- c. tämän peruskirjan voimaantulosta 15 artiklan mukaisesti;
- d. 12 artiklan 2 ja 3 kappaleen määräysten mukaisesti vastaanotetuista ilmoituksista;
- e. 13 artiklan määräysten mukaisesti vastaanotetuista ilmoituksista;
- f. muista tähän peruskirjaan liittyvistä toimenpiteistä, tiedotuksista ja ilmoituksista.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet, siihen asianmukaisesti valtuutettuina, ovat allekirjoittaneet tämän peruskirjan.

Tehty Strasbourgissa 15 päivänä lokakuuta 1985 yhtenä englannin- ja ranskankielisenä alkuperäiskappaleena, jonka molemmat tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset ja joka talletetaan Euroopan neuvoston arkistoon. Euroopan neuvoston pääsihteerin tulee toimittaa oikeaksi todistetut jäljennökset kullekin Euroopan neuvoston jäsenvaltiolle.